

Noblañs

Jakez KONAN

Noblañs, un danevell bet embannet e-barzh Al Liamm (niv. 107, 1964) hag adembannet el levr Lannevern e kañv (1980)

« Piltrotig, un tammig kiez divalav anezhi, he deus kavet an tu da lakaat an tan e revr holl chas ar bourk ! Setu aze ur c'helou a-zoare evit hor mignoned pevarzroadek, bepred dare da fourrañ ho fri dindan lost ki pe giez... Ha padal, pa vo gouezet mat, eo en he zoull dezhi an hini e oa peget an tan da gentañ tout, pa oa hi e reuz ! Perc'henn ar giez avat, a ouio brav-bras distanañ da c'hoant an holl fistoulerien daonet-se na baouezent ket da vastoc'hañ e labour war zigarez kiesa... Distanañ, didanañ pe didanilhañ en ur lakaat an tan ! Penaos eta ?! Mar fell deoc'h gouzout, lennit buan danevell hollfarsus Jakez Konan, evel Noblañs ! »
Martial Ménard

Abae ma 'z oa deuet diwar ar mor ez oa distroet Alesant Kerboriou da Lokmerven, e barrez c'henidik. Bevañ brav ha dibreder a rae eno diwar e leve-emdennañ. Bras, kreñv ha yac'h ez oa c'hoazh ha ne oa ket disto e benn, evitañ da vezañ erru war an oad.

Lakaet en devoa sevel un ti kaer e-tal an aod, ur genkiz gant derezioù mein-benerezh da bignat betek an antre hag al "leur-draoñ". Eno ez oa ar gegin hag ar sal. War-laez ez oa teir c'hambur, div vras hag unan vihan kreiz-etreze.

Ne vevent el lojeiz-se, e wreg hag eñ, nemet adalek miz Here bete miz Mezheven. Pan errue an hañv goude ma 'z oa mat ar bed gante koulskoude, e tiskennent d'ar "c'hav" d'ober o annez hag e feurment o zi da ziavaezourien. Abalamaour da se e levere an dud diwar-benn Alesant Kerboriou ez oa kras e revr evel un dorchenn-blouz.

Pan oa yaouank e veze graet Santig anezhañ gant an holl. Bremañ avat pa zegouezhe gant unan bennak ober an anv-se anezhañ e responte ez oa kozh a-walc'h evit ma 'z aje an "ig"-se diwarnezhañ. Ur gomz krak en devoa Alesant. N'ouzer e pelec'h (war ar mor o verdeiñ marteze) en devoa tapet un doare si. A-greiz-holl, en e gaoz, e teue gantañ an dro-lavar souezhus-mañ : *Evel an noblañs !* Hennezh e oa e c'her bras. Ne voe ket pell e genvroidi o teurel pled ouzh an tech-se ha setu perak e voe lesañvet, "Noblañs". Kaer en devoe monet droug ennañ ha broc'hañ, dalc'het e voe al lesanv warnezhañ.

Lizig, e bried a oa ur plac'hig strizh, ur penn bihan breo-limet hag un teod distagellet-mat dezhi. He flijadur ez oa monet da gafea amañ hag a-hont, he c'hiez vihan c'hell divalav dalc'hmat ouzh he heul. Houmañ a denne d'ar chas-godell. Pikouz e veze he daoulagad, krommet he lost re hir a-us d'he c'hein, sonn-sonn he divskouarn-louarn, ya ha gouermagn an tamm anezhi, mar plij !

Piltrotig ez oa anvet, "Trotig" evit he "mamm".

An dud Kerboriou-se n'o devoa na bugel nag hursel : se a zo kiriek, emichañs, he devoa taolet Lizig hec'h holl garantez war Drotig ! Hounnezh ez oa tamm ar galon ! Petra a fell deoc'h ivez ! Daoust ha ne vez ket lavaret : « Brasañ mignon ar c'hi eo an den » ?

*

* *

Ez oa miz Mae o ren. Un devezh kaer anezhi ha pan oa an amzer diouzh se ez oa Alesant e penn uhelañ e skeul oc'h adlivañ prenestr ar gambr vras a-us d'ar gegin, ur podad livaj e-pign ouzh ar skeul war-bouez ur c'hrog-houarn. Ret d'an ti bezañ naet ha kempenn a-benn ma 'z errufe an douristed.

Er gegin, Lizig a oa o peurskaotañ he listri war-lerc'h merronn en ur vouskanañ Kantik Sant Merven gant he mouezh kazh *gwêget*, pa glevas dre ar prenestr digor, un arigennad leoù-Doue ha sakreadennoù eus ar seurt a zesker war listri ar Gouarnamant, meneg enne eus diaoulien, mallozhioù, kroc'hen an ene hag all.

Ha hi d'ar red d'ar prenestr :

— Petra, Alesant ! N'ac'h eus ket a vezh ?

— Petra a c'houlennet ! a respontas an ozhac'h. Petra, Lizig ? Mil mallozh ar beuz ! C'hoazh e c'houlennet petra ?

— Ya, Alesan Kerboriou, me a garfe gouzout petra a c'hoari dit-de pa lakaez ar vro a-bezh da dregerniñ gant da bedennoù-treuz. Un heug hag ur runkun eo da glevout, Alesant Kerboriou.

Hemañ a oa diskennet un toullad pazinier izeloc'h hag en em gave a-geñver d'e wreg, ar podad livaj o hejañ en un doare risklus a-us d'o fennoù.

— Te eo a zo kiriek, Lizig an Ec'hweder, beg morzigell !

Etre keit-se ez oa lammet Piltrotig war varlenn ar prenestr e-kichen he mestrez.

— N'ac'h eus netra d'ober nemet “mezhourat” chas, evel an noblañs. Sell ouzh ar skribitonenn a giez lous-se ! Abalamour dezhi eo ez an en gouez !

— Sav ez kwezenn uhelañ mar kerez, eme Lizig feuket, met n'az lezin ket da lavarout droug eus Trotig ha ne rin ! Petra he deus graet dit ? Lavar 'ta, un dra bennak he deus graet dit pan oas o vastrouilhañ prenestroù diwar da skeul ?

— Sell da-unan, a vlejas Alesant oc'h astenn e wispon war-

du ar glouedig-koad a daole war an hent. Ha n'em boa ket livet an nor-se daou zeiz 'zo ? Ma, mil gurun, sell, met sell 'ta ouzh ar chas ! Aze emaint, pemp pe c'hwec'h ki brein asambles, o flec'hañ hag an eil war-lerc'h egile, evel an noblañs, e teuont da flistrañ o staot hudur war va livaj ! Me o spazho, ya, gant ar wigned, kement hini a zo anezhe ! Drailhet eo an dresenn gante ivez ha kement-mañ holl war zigarez emañ da gozh kiez "sakret" e reuz !

— Kerboriou, evelkent ! a glemmas Lizig. Gwisk da gom-zoù, mar plij. N'o lez ket evel-se e noazh-pilh da redek ! Mezh a lakaez din.

— Mezh pe zivezh, eme Gerboriou, mar dalc'h an traoù da vonet evel-henn, n'ouzon ket petra ez an-me d'ober ? Stagañ ur maen ouzh gouzoug da biltrotig kac'het gant an diaoul ha monet da deurel anezhi er mor, evel an noblañs.

— Ur sav-kalon, a lavaras Lizig.

Ha hi o tapout Piltrotig dindan he c'hazell ha serriñ prenestr ar gegin, faeüs.

— Hag e rin, a yudas an ozhaç'h kounnaret dezhi a-dreuz ar werenn en ur hejañ e wispon evel pa vije bet o c'hourdrouz reiñ ar puloc'h dezhi.

Diskenn a reas diwar e skeul, grozmol bepred e-leizh e c'henou ha mont d'e gav. Ur vunutenn diwezhatoc'h e teuas er-maez, ur pikol penn-bazh gantañ en e zorn.

— Kentañ hini a dapan, a grozas-eñ, e torro dezhañ da virviken !

Hag ez eas da guzhat a-drek an dresenn, tost d'ar glouedig. Souchet eno, e benn-bazh gantañ en e zorn dehou e c'hortozas ken na c'hoarvezfe gant ur c'hi diskouez ur penn bennak war-hed taol. Ne voe ket pell ma teredas d'ar piltrot Kokig, ki gwenn ha du ar c'higer, Yann Dilaser, d'ober un taol-c'hwesa da bost ar glouedig. Hogen, a-raok dezhañ bezañ graet mat e zibab etre sevel e vorzhed kleiz pe kas e vorzhed dehou en aer,

kement ha lezel ur roud bennak ouzh al livaj nevez, e lammas Alesant Kerboriou, e-maez e doull-kuzh, e benn-bazh er vann. Hag-eñ neuze, en ur veogal evel ur brezelour a wechall-gozh, o tarc'haouiñ gant kokig paour ur mell taol gouest da vadaouiñ ur c'hole-tarv. Kokig avat a voe primoc'h eget ar paotr : en ur yudal, hag eñ dic'hloaz koulskoude, e tec'has evel un tenn d'an tu all d'an hent.

Gwashañ 'oa, ken kreñv ez oa falvezet gant Alesant Kerboriou skeiñ e benn-bazh war gein al loen, ma tiflipas e venveg-kastiz digantañ ha ma 'z eas da gouezhañ war greiz an hent en ur benndraouilhat. Darbet e voe dezhañ diskar evel ur c'hilh Janed Gwazarpiz, ar fleugenn dev a veze, tregont vloaz 'oa, o werzhañ Almanagoù Sant-Brieg ha madigoù e korn ar vered d'ar Sul goude an oferinier. Houmañ, evit mirout da gaout ur gwall-lamm hag evit diwall na vefe torret e divhar outi, a rankas ober ur sailh-pik dreist ar vazh, pezh a voe unan eus e zaolioù kaerañ abaoe an amzer ma 'z oa krennardez.

Gwelet e devoa Kokig o tec'hout eus ti Alesant Kerboriou.

— Oc'holla 'vat, Noblañs, emezi. Pe ar chas pe an dud ac'h eus c'hoant da lazhañ hiziv ? Pe an eil rummad hag egile ?

Noblañs a oa aet, a-redek, da goachañ d'e gav, moan e revr gantañ. Ne oa ket Janed Gwazarpiz ouesk a gorf, met gouzout a rae ar paotr ez oa lemm he zeod ha tamm c'hoant ebet n'en devoa da arguziñ ouzh ar gitez-se.

— Noblañs ? Diskouez da benn, lankon bras a zo ac'hanout, a gendalc'he eben. Ne gredez ket donet, yar beliet ! Moarvat e lavari n'ac'h eus gwelet na klevet seurt, marc'hagner merc'hed, flastrer chas, hailhon, euzh-e-welout, mezh-an-dud...

Alesant Kerboriou he c'hleve ervat o valañ groz hag oc'h ober a bep seurt anvioù displijus gantañ, met donet er-maez ne felle ket dezhañ.

— Gortozomp ar barrad da dremen, emezañ, evel an noblañs.

Tremen a reas. Siwazh dezhañ, Lizig, oc'h obet stamm e-kichen prenestr ar gegin, a oa bet test a-lagad hag a-skouarn d'an abadenn. Ha hi d'an traoñ, Trotig dindan he c'hazel.

— Ma, emezi, en-dro-mañ, e soñj din ez out trelatet-naet, Kerboriou ! Monet da c'hloazañ tud evit kelo ur flistradennig dour-ki ! Daoust ha ne zizourez-te ket, lanchore bras. Mar stlapfen-me bizhier ganit ken lies gwech ma vezez gwelet o vonet da gornig da liorz, ne vefes ket anavezet ken. Oc'h ober da c'henaoueg evel ma rez e tenni gwalenn war da gein.

Hag ar bolifenn fuloret er-maez, Trotig kaezh o tic'houzougal bepred dindan gazel he mamm. Alesant ne rannas na grik na grak e-keit ma padas ar gaouad. Gouvezout a rae ne veze ket trec'h pa 'n em chaokent, e wreg hag eñ.

— Tevel hag ober, evel an noblañs, emezañ outañ e-unan. Enno emañ an dalc'h. Damenavo, ne vin ket koll bep tro avat !

A-benn an deiz war-lerc'h ar beure, pa savas, en devoa kavet ur stumm all da zegemer “evel zo dleet” servijerien Biltrotig.

Lizig, evel kalz merc'hed eus hec'h oad, he deveze tammoù poanioù dre hec'h izili pa veze mouest an amzer. Dre-se ez oa bet prenet ganti e-ti an apotiker ur podadig louzoù ouzh ar boan izili. Ne oa nemet lakaat un nebeudig anezhañ war an tachad klañv ha taravat ur pennadig ha setu ma teue ar c'hroc'hen da dommañ, da leskiñ zoken gwashoc'h eget war-lerc'h broud al linad.

Tra ma 'z oa Lizig oc'h aozañ dijuni ha hi o kanañ ; *Aotrou Sant v-Merven venniget* gant ar gred a save enni diwar c'hwez ar c'hafe fresk, ez eas he fried, didrouz-kaer da bresig al louzeier : podig an traet burzhudus hag ur vuredadig alkool a voe paket gant e zorn bras hag en em gavjont trumm e sol e c'hodell.

Ur pennad goude, tapet e zijuni gantañ, hag eñ d'e gav war zigarez labourat. Goude ma leverer : « Ar peoc'h a zo un dra gaer met diaes eo e gaout », e oa e sell da gaout peoc'h, peoc'h digant Lizig bepred, rak “ret” ez oa dezhi, er beure-se, monet d'an iliz d'ur servij deiz-ha-bloaz bennak. Gant-se ne vefe ket gwelet nemeur a-raok kreisteiz. Ne vefe den en ti nemetañ ha, war-laez, Piltrotig, serret warnezhi dor ar gegin bete-gouzout e teufe gweladennerien da glask parlantiñ ganti.

Aet Lizig en hent, setu Alesant Kerboriou, lesanvet Noblañs, en e aez hag en e frankiz evit degemer, evel ma karfe, danvez e vibien-gaer. Aozañ a reas e stalikerezh-donemat war ur skaoñ e-kichen an nor : ar podad traet, ar vuredig alkool hag un tamm pilhoù, lostenn ar c'hozh roched a oa bet roet dezhañ gant e bried da dorchañ e zaouarn pa vabouze e wispon.

Monet a reas da eurel ur sell dreist d'an dresenn war an hent : tri c'hi a oa eno a-benn neuze. En o zouez e voe sebe-dennet Noblañs oc'h anavezout Kokig, ki gwenn ha du Yann an Dilaser.

— Hemañ a vo pedet da gentañ, a lavaras ar paotr outañ

e-unan, pan eo ken dieñvor-se pe ken dallet gant ar garantez ma kred donet en-dro !

Hag eñ o tigeriñ e gloued.

— Aze 'oas, Kokig kaezh ! emezañ. Deus, va faotr bihan, deus 'ta. Alo, tosta 'ta, ki bihan-me.

Ken brav ha ken loavus e komze Noblañs ma tostaas al loenig en ur weañ e gorf ha ma pladas war an douar e-kichen an “tad-kaer”. Hemañ, gant forzh pecheroù ha tiekoù, en degasas d'e heul bete toull-dor e gav.

— Ma, Kokig, o verc'heta emeur ivez ?

Hag e floure e gein hag e kaezhige anezhañ.

Ma soñje Kokig :

— Hemañ zo gwall-droet ganin evit ar beure ! Sur a-walc'h ez eo me a zo dibaet da zanvez mab-kaer amañ. War va feiz, dleet eo din ivez ken alies hag ez on bet o klask pleustriñ an durzhunell ac'hanen.

An durzhunell, war-laez, o klevout an ardoù a rae he mestr da Gokig, a grogas da wic'hal, pezh a lakaas ostiz Alesant Kerboriou da leuskel un harzhadenn sorc'hennet.

— Peoc'h, mabig, a grozas Noblañs, ret eo tremen dirak ar medisin da gentañ. Goude-se e c'halli kanañ pezh a gari... mar bezez gouest.

Glebiet e bilhenn gant alkool e krogas mat e Kokig na rae van a netra, e troñsas e lostig berr dezhañ hag e reas un tamm puriñ d'e benn-born. Neuze e kemeras traet eus podad burzhdus Lizig, e chekas dizamant diadreñv ki du an Dilaser ha, da echuiñ, en frotas gant ar bilhenn gant holl ampartiz un den a vicher.

Kokig ne stourmas ket. Evit doare e kave brav ha plijus ar walc'hadenn brevez-se. Sevel a rae e vin, gweañ e c'houzoug gant an dudi. Moarvat e lavare outañ e-unan :

— Un den a-du gant ar yec'hedouriezh eo an danvez tad-kaer !

A-sav-taol avat, doareoù Kokig a gemmas. Gwelet e voe o chom difiñv, reut, nec'het. Teurel a reas e benn ur wech a-gleiz, ur wech a-zehou war-du e benn-adreñv. A-hervez e c'hoarveze un dra bennak iskis, direizh zoken, en-dro da riboul ar patatez. Ur c'hwesadenn tostañ ma c'hallas d'e lost a washaas e zoan hag a greskas e ziskred :

— Un dra bennak a zo krog ennon en dro-mañ : tanailhet eo va fenn-adreñv.

Treiñ a reas warnañ e-unan da glask tapout e lost, met re lart e oa, re a gig a zebre e ti an Dilaser. Pa gomprenas n'hallje biken sellout a-dostoc'h ouzh lec'h an droug e skarzhas ac'hane war don ar c'hrapouezh-pardon endra ma skloke Alesant Kerboriou gant ar fent ken na zeue an daeroù en e zaoulagad.

— Krog an tan en e revr, evel an noblañs !

C'hoarzhin ha dic'hargadenniñ a rae ken na venne tagañ.

N'en devoe ket ezhomm da glask ur pratik all. Aze e toull an nor e oa o fiñvlostal ur pevarzroadeg, daoulagad aspedus dezhañ, ur c'hi-chase hirs kouarniek, gell-kistin e grev fou-toullhek. E anavezout diouzhtu a reas Alesant : henezh e oa lorc'h e vestr, Jean Bernard, ur c'hemener deuet eus ar broioù-krec'h da zigeriñ ur stal-dilhad-hañv e Lokmerven evit an douristed. O kounaat ar rimadell a veze dibunet diwar e benn, Alesant a estlammas :

— Merdalôr, Jañ Bernâr, keit e vorzhed hag e c'har !

— Antreit, aotrou ki. Ne gousto netra ebet deoc'h ar bizit. Amañ e louzaouer evit bennozh-Doue e-pad an deiz hiziv, evel an noblañs !

Ha lardet e voe kervramm dezhañ gant kement a breder hag e oa graet da Gokig en e raok. Evel Kokig ivez e oa mall bras warnezhañ o vonet ac'hano.

War e lerc'h e kavas Alesant daou gi all o c'hortoz e-tal ar glouedig, chaogentañ gante o c'houzout piv a staotje ar gwellañ ouzh ar bod-lore.

— Flistrit, flistrit, paotredigoù, a daolas dezhe ar moraer kozh gant ur vouezh vitaouik, bremañ souden n'ho pezo ket a c'hoant da ober ken ! Pep hini d'e dro avat, evel er gadorgofez !

O tibab neuze an hini bihanañ anezho, ur razhataer gwenn gant un tachad blev du tro-dro d'e lagad kleiz, en pedas da zonet d'e heul.

— N'eo ket te eo ki an ostizez, ki Katell ar bailh ? Eo, kuita ? Paourkaezh Katell ivez, ne dleje ket lezel ac'hanout da redek an douilhez er stumm-se ! Deus 'ta, deus en ti evel an noblañs.

Evel-se en dedennas hag e reas ur c'hempenn da bleg e beñsoù. Aes e oa ivez : besk al loen, koulz lavarout. Ledañ an traet a reas Alesant Kerboriou, seder evel biskoazh kent. Bep ma lede e teue gantañ ar rimadell bet savet gant bugale ar bourk :

*Katell ar Bailh
A lamm hag a sailh
A droazh hag a gac'h
'Ya d'he gwele yac'h !*

Ki Katell, sur on deoc'h, ne chomas ket da flec'hañ en-dro d'ar bod-lore pan eas digant e louzaouer.

E genseurterd a dañvaas an hevelep soubenn gantañ ha tri c'hi all c'hoazh war e lerc'h.

— Bremañ em bo peoc'h diouzh chas ar bourk, emichañs, eme neuze Noblañs en ur vonet da glenkañ podig an traet ha buredig an alkool en o flas e pres al louzeier. Mar gra kement a vad da izili Lizig ha n'en deus graet d'ar chas e c'hallo redek adarre evel ur plac'h yaouank !

Da goulz merenn hag ar "plac'h yaouank" o lavarout d'he fried :

— Biskoazh kemend-all, emezi, n'em boa gwelet evel ma 'z eo degouezhet din ober o tonet d'ar gêr !

— Petra 'ta ? a c'houlennas an ozhac'h.

— Soñj 'ta ! E oa pevar pe bemp ki, pe c'hwec'h marteze, war ar blasenn o skrabat o revr ouzh ar pavez !

Darbet e voe da Alesant bezañ taget gant ur soubenenn vara.

— Petra out-te o kontañ din aze ? Sed amañ ur siklezon.

— Pevar pe bemp ki, pe c'hwec'h marteze o skrabat o revr ouzh ar pavez, a lavaran dit. O daoudroad-adreñv ganto war o divskoaz, ne gerzhent nemet gant o zreid-araok en ur ruzañ o feskennoù war ar vein ! N'ouzon ket petra a zo c'hoarvezet ganto ; pe ez eo un arouez pe ez eo ur c'hleñved ? Kae da welout ! Gant na dapo ket Piltrotig an droug euzhus-se !

— Iskis eo memestra, a respontas he gwaz, redet em eus broioù a bep seurt, gwelet em eus bet a bep seurt loened klañv, met biskoazh n'em eus klevet lavarout e vije bet taget neblec'h ar chas gant ar ruz-revr. Sur out, Lizig, ec'h eus gwelet chas ar bourk er stad-se ?

— Evelkent, Alesant, pa lavaran dit. C'hoazh e oa bugale ar bourk o tarlammat en-dro dezhe en ur cholorial : « Sellit 'ta, emezo, emañ ar c'has o c'hoari karrigell... »

Kavout a rae da Alesant Kerboriou enta e oa disammet da vat diouzh enorerien Biltrotig. Setu perak e tiskennas d'e gav, prestik goude merenn, da aozañ e vinvioù-livañ.

Lizig, skuizhet gant he zro-veure, a oa aet da ober ur pennad hun-kreisteiz war he gwele en he c'hambri. Ha Piltrotig ganti evel-just.

Monet a reas Alesant, nebeut goude-se, da harpañ e skeul ouzh skoaz an ti abalamour dezhañ da welout ha n'hallje ket a-raok adlivañ, stouvañ an toull er gouribl, e-lec'h ma veze gelven oc'h ober o neizh, rak ar re-mañ o devoa kemeret ar c'hustum displijus da lezel da gouezhañ boledoùigou druz, labezet ar voger ganto, un heug !

Pignal a reas ar perc'henn damantus d'e dra gant barrinier e skeul en ur c'hwistellat an ton anavezet-mat : *Deomp 'ta, bugale, deomp da gostez 'n aod. Eno 'vo plijadur, plijadur, plijadur...*

En hanter an hent etre an douar ha beg ar skeul e tavas mik ar c'hwistelladenn. Troet en devoa Alesant e benn war-du an hent ha, tri mil penton ! Petra a drellas e zaoulagad outañ nemet chas ar bourk o tenesaat sershoc'h eget biskoazh, sonn o lost ganto evel pa vije bet stad enno o tiskouez pegen yac'h ha pegen digatar e oant abaoe ma 'z oant bet louzaouet. Sur a-walc'h e teuent da drugarekaat Noblañs.

— Arsa, eme hemañ fuloret en ur zonet d'an traoñ gant herr, n'em bo an disamm anezho ?

Hag eñ d'e gav adarre hag eno tapout ur podad livaj ruz.

— En dro-mañ ez an, da livañ o lukenn e ruz, a c'hoarzhaz a vouezh uhel. Hag e heje e wispon a-benn breç'h.

Kentañ genou-ki a ziflukas e toull an nor e voe ar razhetaer bihan gwenn gant un tachad blev du en-dro d'e lagad kleiz, c'hwi a oar a-walc'h, ki Katell ar Bailh. Kerkent, ur mennozh lugernus a dreuzas klopenn paotr e wispon.

— Penaos emañ ar bed ganit, loenig brein ? a c'houlennas gant ur vouezhig flour-flour. Ha didanailhet eo deoc'h ?

Al loenig brein, touellet gant doare hegarat an den, a dostaas outañ a-bilpazig. Div pe deir fecheradenn a-hed e gorf en peurlakaas en e vleud. Neuze e kemeras Alesant e wispon hag e livas dezhañ ur pezh kelc'h ruz en-dro d'e lagad dehou.

— Ac'han, feson un aotrou a zo warnout bremañ pan eo kempouez da zaoulagad, evel an noblañs. Evelkent e rankan c'hoarzhin ouzh da welout. Pebezh spontailh, va Doue !

Ar c'hi a selle outañ, mezhek ha diflach. Ma voe ret da Alesant ober van da zistagañ un taol troad gantañ evit e lakaat da dec'hel. En e c'houde e voe graet ur reuziad pentañ da chas all ar bourk. A bep seurt livioù a voe lakaet dezho, ruz, gwenn, melen, glas, diouzh ma klote ouzh kened al loen. An hini kaerañ anezho e voe Fidelig Sina Gêrriwall, ur c'hi diwar ar maez, ho pezet soñj ivez, deuet da ober un tamm tro e kêr, un tronkon lart, du penn-da-benn, berr e vlev ha ken teuch hag e vestrez. En-dro d'e gorf e voe treset dezhañ kelc'hioù-barrikenn gwenn. Euzhus e neuz... nijal a rae Noblañs gant ar blijadur oc'h ober al labour-se. Fidelig ne zifretas tamm, ar bajaneg anezhañ, en e galon, hep mar, skeudenn e vuiañ-karet ouzh e c'hedal war-laez. Pa voe peurgempennet, ne oa ket, a-dra-sur, en gortoz eus an taol botez en kasas da welout e pelec'h e oa manket ar masoner, tra ma tibune Noblañs ar rimadell bet savet, war a greder, gant ur mevel bennak eus Kêrriwall e-lec'h na veze ket druz ar peuriñ :

*Sinaig kig-sall
kig-sall a zo,
ha kig-sall ne vo ;
Kig-bevin, n'eus ket,
Ribotit bepred !*

— Ki ebet ken a-benn ar fin, eme Alesant Kerboriou pa ne zeue loen ebet da ziskouez e vin e toull an nor ken. Graet em eus brav dezho ivez, evel an noblañs. Bet o deus o gwalc'h eus

va soubenn. Deomp 'ta bremañ da ober ul lajad labour bennak a-raok ma tihuno Lizig evit ma n'hello ket lavaret ez eo aet va devezh gant ar skoul !

War al leurgêr, ur pennadig goude-se, e voe cholori adarre. An dud a gave skrijus gwelout ar chas oc'h erruout hini ha hini, mezhek, labezet, difetet.

— Piv eo an inosant en deus lakaet va c'hi er stad-mañ ?

— Hemañ eo Kokig ?

— N'eo ket posubl e vefe ar varrikenn-mañ Fidelig Kêrriwall !

— Va Doue ! Petra a zo erruet gant Fri-du ? Melen eo e zivskouarn !

— Sell ouzh hemañ gant e lost glas !

— Evit ar skampilharded, brav e kavent an doare :

— Hiziv emañ Meurlarjez ! Meurlarjez gant ar chas !

*

* *

Ar chas, daoust pegen bras e oa bet o zrubuilhoù betek-henn ha daoust dezho bezañ bet o sac'h en un doare difripon bep tro ma 'z oant bet oc'h ober o goulenn-dimeziñ, a oa ken sorc'hennet gant ar c'hoant da weladenniñ Piltrotig, m'o gwel-jod, un eur diwezhatoc'h, oc'h addiskenn gant hent an aod. Seizh oa anezho. Evit doare, koulskoude, o devoa mezh, ur c'horfad mezh, gant o gwiskamant-eured. Disfiziout a raent ivez bremañ diouzh ar souchadenn-se a dad-kaer gant e ardoù klufan. Dre-se ne gredjont mui nesaat re ouzh kenkiz Noblañs. Gwell e voe ganto er wech-mañ chom a-geñver d'an ti, en tu-all d'an hent, hag eno en o c'hluh e krogjont da sellout pif ouzh prenestr ar gegin en-sell da gaout un taol-lagad digant loutig o c'halon.

Dihun e oa Lizig bremañ. Pa zigoras ar prenestr da c'hervel

Alesant d'e adverenn e chomas mot dirak taolenn ar chas liesliv azezet war gab o revr hag o selloù talarek o parañ warnezhi. Kompren a reas raktal er pezh a oa c'hoarvezet. Ha hi da leuskel ur c'harmadenn.

— O ! Kerboriou, emezi, bremañ e vo kri ar vro war-nomp.

Serriñ a reas he frenestr en ur zirollañ da ouelañ. He gwaz, diwar e skeul, pa glevas, a glaskas petra a oa kiriek d'an trouz ha, pa welas ez eas gwenn evel ul lien gant ar fronkon a savas ennañ.

— Dampret e vo kroc'hen va c'hazh ! Chas hudur divergont ! Staoterien villiget ! a yudas-eñ, oc'h astenn e zorn serret dezho.

Ar chas avat ne raent van ebet eus ar paotr o jestraouiñ war e glud. E oant evel ken lies tamall bev o tiskuliañ an torfedour ha hemañ a gounnare.

— Te eo liver hon chas, Noblañs, a grias a-greiz-holl ur vouezh diwar an hent.

Yann an Dilaser a hini eo a oa o teredek ha paotred all gantañ war-lerc'h o loened, feson droug bras enno. Terriñ a reas diouzhtu da Alesant : dizoloet e fallagriezh. Ar wirionez a oa gant Lizig : bez' e vefe an holl bremañ war e vuhez. Perak avat mar n'eo ket en abeg d'he c'hozh kiez kastiz. Diskenn, a reas d'an douar, ar re all o teurel a bep seurt anvioù gantañ. Bezañ 'oa eno, en tu-hont da Yann an Dilaser, Erwan ar Bailh, an ostiz, Julig ar Minouz, ar baraer, Emil an Ewen, ar c'hereer, Frañsez ar C'hozhdenmat, ar marc'hadour hernaj, Sisig ar Bonieg, ar mekaniker, ha Jean Bernard e-unan. Derc'hel a rae an Dilaser da youc'hal. E vouezh a gleved dreist da vlejadennoù ar re all. Monet a reas Noblañs dezhañ. N'houle ket e vije anat warnezhañ pegen nec'het e oa.

— Mar karjec'h bezañ staget ho chas, evel an noblañs, ne vije c'hoarvezet netra, emezañ rustañ ma c'hallas. E lec'h se o

laoskit da redek dre ar vro evel loened gouez. Sellit ! Drailhet eo va zresenn hag eilpennet va falejadoù-bleuñv ganto. Mastaret o deus va livaj nevez. E-pad an deiz ha marteze en noz e vezont o staotat tro-dro d'am zi, ur flaer !

— Ur flaer ! a estlammas an Dilaser goapaus.

— Ya, ur flaer, Yann. Mar befe lakaet un dakenn dit war da lien-fri e c'houvezfes petore c'hwez a zo gant da gi ! Ha bremeañ e lavaran deoc'h holl : skuizh on gant ho chas. Kasit-i ganeoc'h, mar plij, ma troazhint er gêr, evel an noblañs.

— Klevit 'ta, Kerboriou, a zisklêrias Jean Bernard, haoutus, e galleg. Hervez al lezenn ez oc'h kablus rak difennet eo gwallgas al loened.

— Gwir eo evel ma lavar an aotrou, eme Sisig ar Bonieg en ur astenn war-du an tamallad e zaouarn duet gant al lard-karr.

— Ret e vo dit paeañ dimp louzoù-naetaat, kement hag e vo ezhomm, evit tennañ al livajoù ec'h eus mesfetet hon chas ganto.

— Mar ne rez ket, Emil an Ewen eo a oa o lakaat war ar barr c'hoazh, ez aimp da gavout paotred Mari Robin. En-drose o devo, un dro bennak ivez, ul labour poellek da ober.

Da gentañ a wigouras Julig ar Minouz, gwenn e veg gant ar bleud, mannous e vouezhig-plac'h ha dalc'hmat goret e forn, ez eo dleet dit paeañ pep a vannac'h dimp holl.

Kompren a reas Alesant Kerboriou ne dalveze ket ar boan klask stourm outo. Seizh a-enep da unan : ne oa ket kem-pouez ar c'hrogad. Petra bennak ma ranne e galon den e greiz o soñjal er c'houst, e plegas.

— Mat eo din, emezañ, met gant an diviz ma kasot ho chas ganeoc'h ha m'o stagot evit na vint ket o troiata hag o trebasañ dre amañ ken.

— Mat eo dimp ivez, a respontas an holl.

Ha setu perak e tegouezhas gant Lizig, gleb he lagad c'hoazh

ha damguzhet a-dreñv rideozioù prenestr he c'hegin, gwelout eizh gwaz ha seizh ki o kerzhout a-gevret war-du ar bourk ha kaoz kaer gante. Mar bije bet tostoc'h he dije klevet Frañsez ar C'hozhdenmat o huanadiñ :

— Warc'hoazh, evel a ouzoc'h, emañ eured va merc'h henañ. A-benn ma vo tremenet an traoù e vo diskantet va yalc'h.

Hag Alesant Kerboriou o respont :

— Ya, sur, mab, ker e koust ar garantez.

Ha kavout a ra deoc'h edo Noblañs o soñjal e Frañsez ar C'hozhdenmat pa zeuas se gantañ ?